

Участь студентів-психологів у волонтерському русі як форма їх особистісного зростання

«Сказать молодёжи, что наркотики – это ужасно, – значит солгать. Это обман, потому что это неправда. Наоборот, наркотики исключительно опасны, и их так трудно бросить именно потому, что они так привлекательны. Молодые люди должны знать, что та же самая вещь, которая даёт столь приятные ощущения, в конце концов превратит их в человеческие отбросы, полностью лишённые воли...»

Пауло Коэльо

Kazarian P.A. Students' participation in volunteer psychologist movement as a form of their personal growth / P.A. Kazarian // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskiy Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 33. – Kamianets-Podilskiy : Aksioma, 2016. – P. 245–256.

П.А. Казар'ян. Участь студентів-психологів у волонтерському русі як форма їх особистісного зростання. У статті волонтерська діяльність студентів-психологів розглядається як форма їх особистісного зростання. Представлено проект «Профілактика негативних явищ у молодіжному середовищі». Найбільш дієвими способами подолання стигми по відношенню до актуальних соціальних проблем визначено: творчість, власний приклад, «Рівний-рівному», волонтерська діяльність. Зазначається, що волонтерський рух – це добровільна форма об'єднання для мобілізації соціальної ініціативи, досягнення суспільно значущих цілей, спільного вирішення спільних проблем, що сприяє особистісному зростанню його учасників і розвитку соціальної активності молоді. Визначено, що волонтерська діяльність характеризується добровільністю включення волонтерів у різні види соціально-цінної діяльності, правом вибору засобів досягнення мети при спільному вирішенні проблем. Представлено, що волонтерська діяльність характеризується також визнанням рівності особистих і суспільних потреб, усвідомленням власної соціальної захищеності волонтерів при готовності захищати інтереси інших; поєднанням самоврядування з послідовним розвитком демокра-

тичних засад в управлінні. Описано також такі принципи волонтерської діяльності: неформальність, нестандартність змісту діяльності, цілеспрямоване використання навчання і виховання як засобу досягнення соціально значущих цілей й особистісного росту волонтерів. Проаналізовано п'ять взаємопов'язаних етапів особистісного зростання волонтера: вибору і самопізнання, самовдосконалення, самовизначення, самореалізації, творчого росту.

Ключові слова: адикції, власний приклад, волонтерська діяльність, волонтерський рух, самопрофілактика, соціальна активність, соціальна ініціатива, творчість.

П.А. Казарьян. Участие студентов-психологов в волонтерском движении как форма их личностного роста. В статье волонтерская деятельность студентов-психологов рассматривается как форма их личностного роста. Представлен проект «Профилактика негативных явлений в молодежной среде». Наиболее действенными способами преодоления стигмы по отношению к актуальным социальным проблемам определены: творчество, собственный пример, «Равный-равному», волонтерская деятельность. Отмечается, что волонтерское движение – это добровольная форма объединения для мобилизации социальной инициативы, достижения общественно значимых целей, совместного решения общих проблем, способствует личностному росту участников и развития социальной активности молодежи. Определено, что волонтерская деятельность характеризуется добровольностью включения волонтеров в разные виды социально-ценной деятельности, правом выбора средств достижения цели при совместном решении проблем. Представлено, что волонтерская деятельность характеризуется также признанием равенства личных и общественных потребностей, осознанием собственной социальной защищенности волонтеров при готовности защищать интересы других; сочетанием самоуправления с последовательным развитием демократических начал в управлении. Описаны следующие принципы волонтерской деятельности: неформальность, нестандартность содержания деятельности, целенаправленное использование обучения и воспитания как средства достижения социально значимых целей и личностного роста волонтеров. Проанализированы пять взаимосвязанных этапов личностного роста волонтера: выбора и самопознания, самосовершенствования, самоопределения, самореализации, творческого роста.

Ключевые слова: аддикции, собственный пример, волонтерская деятельность, волонтерское движение, самопрофилактика, социальная активность, социальная инициатива, творчество.

Постановка проблеми. Соціальні, економічні та медичні наслідки адиктивної поведінки молоді є однією з найбільш гострих проблем у всьому світі. Феномен адикції (узалежнення) від будь-якої психоактивної речовини – це фактично саморуйнівна пове-

дінка, яка закономірно призводить до незворотних змін психіки, функціонування внутрішніх органів і систем та до деградації особистості. За статистичними даними, в останні роки в Україні зріс рівень вживання психоактивних речовин серед молоді. Водночас, як зазначають дослідники (А.А. Гребенюк, В.І. Єгоров, О.В. Корнієнко та ін.), відбувається поступове зменшення вживання молоддю «важких наркотиків» (перш за все героїну та інших опіатів) й одночасне зростання моди на тютюнопаління, вживання слабоалкогольних напоїв та психоделіків синтетичного і рослинного походження. Сучасний стан проблеми потребує розробки ефективних методів профілактики та психокорекції. Одним із таких методів вважаємо волонтерську діяльність студентів-психологів.

Участь у волонтерському русі не тільки чудова можливість набути практичний досвід і нові знання, розвинути організаторські та комунікативні навички, набути досвіду управлінської роботи та вміння ефективно працювати в команді, а й ефективний спосіб самопрофілактики.

Аналіз останніх досліджень. Методологічною основою нашого дослідження стали праці А. Бандурки, С. Бочарової, О. Безпалько, Р. Вайноли, К. Василенко, І. Зверевої, Є. Землянської, А. Капської, О. Карпенко, С. Карпиловської, Н. Комарової, Т.Лях, Л. Міщик, В.Назарук, Л. Романенкової, О. Стецькова, Н. Супрун, С. Толстоухової, О. Яременко, Л.Коввісарєвої та ін.

Мета статті: представити результати впровадження проекту з профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Студенти спеціальності «Психологія» Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського після проходження волонтерської підготовки до профілактики негативних явищ серед учнівської молоді під супервізією Центру реабілітації наркозалежної молоді «Джерело» та координацією районного та міського відділів освіти і науки впроваджували проект «Профілактика негативних явищ у молодіжному середовищі» в Очаківському районі Миколаївської області. У проєкті взяли участь близько 670 учнів старших класів, 200 батьків та 120 учителів; охоплено 4 школи м. Очакова, 7 шкіл Очаківського району, 1 Пришкільний інтернат для дітей з неблагополучних та малозабезпечених сімей. За результатами анкетування виявлено 60% сімей групи ризику, зміни у ставленні до сучасних молодіжних проблем спостерігаються в 1/3 учасників.

Мета проєкту: зниження стигми у відношенні актуальних молодіжних проблем (Прихильність до «кримінальної роман-

тики», неробство, наркоманія/алкоголізм, проституція, ВІЛ/СНІД, ЗПСШ).

Завдання проекту:

- Підвищення поінформованості сільського населення щодо актуальних молодіжних проблем.
- Просвіта школярів старших класів та їх батьків з метою покращення їх розуміння проблеми ВІЛ/СНІДу, запобігання негативному ставленню до людей, що живуть з ВІЛ/СНІД, виховання у підлітків відповідального ставлення до свого здоров'я.
- Набуття підлітками та їх батьками знань щодо своїх громадянських прав.
- Пропаганда здорового способу життя.
- Поширення волонтерського руху, залучення волонтерів.

Цільова група проекту:

- молодь шкільного віку Очаківського району, їх батьки та вчителі.

Опис діяльності за проектом

Проведено виїзні заходи в школи. У програмі кожного заходу:

- виступ самодіяльного театру «Джерело», де всі актори, декоратори, художники, звуко- та світлорежисери – це учасники програми ресоціалізації, ЛЖВ/С та члени їх сімей;
- інтерактивні бесіди для школярів та батьків;
- лекція-семінар для вчителів;
- консультації «рівний-рівному»;
- розповсюдження інформаційно-просвітницьких буклетів та інформаційних листків;
- підведення підсумків за проектом.

Географія проекту

- Очаківський район Миколаївської області.

Очікувані результати

- Підвищення поінформованості сільського населення щодо актуальних молодіжних проблем (прихильність до «кримінальної романтики», неробство, наркоманія/алкоголізм, проституція, ВІЛ/СНІД, ЗПСШ).
- Досвід відкритого обговорення школярами з батьками та вчителями проблем сексуальної безпеки, зниження стигми по відношенню до засобів безпеки (а отже, і відкриття широкого доступу до профілактичних засобів на побутовому рівні, виховання у підлітків відповідального ставлення

до свого здоров'я), зниження стигми у відношенні до захворювань та хворих людей.

- Набуття підлітками та їх батьками знань щодо своїх громадянських прав.
- Вибір школярами, які вагаються, здорового способу життя.
- Зниження рівня стигми серед сільських учителів.
- Поширення волонтерського руху, залучення волонтерів.

Моніторинг й оцінювання

З учасниками проведено анкетування перед початком заходу та наприкінці. За результатами цього анкетування отримано дані про:

- кількість учнів, що взяли участь у заході;
- кількість батьків, що взяли участь у заході;
- кількість учителів, що взяли участь у заході;
- кількість сімей групи ризику;
- зміни у відношенні учасників заходу до сучасних молодіжних проблем (прихильність до «кримінальної романтики», неробство, наркоманія/алкоголізм, проституція);
- зміни (зниження рівня стигми) у відношенні до профілактичних заходів, особистої гігієни, відповідального ставлення до власного здоров'я;
- зміни (зниження рівня стигми) у відношенні до проблем ВІЛ/СНІДу, ЗПСШ: до медичного обстеження, до ЛЖВ/С.

Інноваційність та оригінальність

Найбільш дієвими способами подолання стигми по відношенню до актуальних соціальних проблем є:

- **Творчість.** Самодіяльний театр «Джерело», де всі актори, декоратори, художники, звуко- та світлорежисери – це учасники програми ресоціалізації, ЛЖВ/С та члени їх сімей – це не просто театр, а цілісний творчий блок. Це поєднання психолого-педагогічних і психотерапевтичних засобів, а також потужний інформаційний засіб. Етюдні постанови театру, з одного боку, сприяють вихованню здатності адекватно реагувати на виникнення несприятливих життєвих ситуацій, діяти відповідно до обставин, тренують здатність до мобілізації досвіду, виховують волювільності якості. З іншого боку, участь у творчому процесі є потужним соціалізуючим засобом.

- **Власний приклад.** Виступи ЛЖВ/С та одужуючих від залежності перед широкою аудиторією важливі і для акторів, і для їх глядачів. Найкращим чином профілактика адиктивної поведінки сприймається дітьми від молодих людей, які можуть на-

вести особистий приклад зіткнення з наркотиками й алкоголем та успішного подолання своїх адиктивних схильностей. Такі виступи є потужним засобом профілактики саморуйнівної поведінки і водночас демонструють власний приклад подолання стигми.

- «Ріний-рівному». Залучення до подібних акцій і заходів студентської молоді є одним з найуспішніших способів досягнення успіху та максимального рівня довіри серед дітей груп ризику. Так як вік студентів не набагато відрізняється від віку учнів шкіл, та рапорт набагато імовірніший в умовах спілкування на рівних. Так само діти у більшості випадків сприймають студентів як своїх, тому що ті відповідають їх віковим особливостям аудіального, кінестетичного, візуального сприйняття. Відповідно рівень довіри до отриманої інформації набагато вищий.

- Волонтерська діяльність. Участь у волонтерському русі надає молодіжній ініціативі соціально-позитивного характеру, забезпечує інтеріоризацію духовно-моральних гуманістичних цінностей, формує стійкість переконань, сприяє засвоєнню соціального досвіду, що є потужним засобом самопрофілактики. Для досягнення результату профілактичних дій при роботі з підлітками студенти повинні бути переконливими, тобто повинні вірити і дотримуватися того, про що говорять. Викладаючи свої логічні докази, вони виробляють й у самих себе стійку негативну позицію щодо саморуйнівної поведінки, ставлення до адикцій. І, у свою чергу, несуть свої переконання у студентські кола спілкування [1].

- Волонтерський рух – добровільна форма об'єднання для мобілізації соціальної ініціативи, досягнення суспільно значущих цілей, спільного вирішення існуючих проблем, що сприяє особистісному зростанню його учасників і розвитку соціальної активності молоді. У ході дослідження встановлено, що виховні можливості волонтерського руху у розвитку соціальної активності зумовлені такими принципами:

- добровільністю включення волонтерів у різні види соціально-цінної діяльності; правом вибору засобів досягнення мети при спільному вирішенні проблем;
- визнанням рівності особистих і суспільних потреб; усвідомленням власної соціальної захищеності волонтерів при готовності захищати інтереси інших; поєднанням самоврядування з послідовним розвитком демократичних засад в управлінні;
- неформальністю, нестандартністю змісту діяльності; цілеспрямованим використанням навчання і виховання як

засобу досягнення соціально значущих цілей й особистісного росту волонтерів.

Л.П. Конвісарєва виділяє п'ять взаємопов'язаних етапів особистісного зростання волонтера (вибору і самопізнання, самовдосконалення, самовизначення, самореалізації, творчого росту). Кожен етап спрямований на реалізацію конкретної програми, яка має свої завдання, суб'єктів, зміст, технології [4].

Перший етап – Вибору і Самопізнання – спрямований на підготовку кандидатів у волонтери. Він характеризується наявністю протиріччя між новим соціальним статусом, роллю, цілями підготовки і наявними установками і можливостями майбутніх волонтерів. Цей етап пов'язаний з перебудовою їх суб'єктної позиції в умовах громадського молодіжного об'єднання. Визначальним видом діяльності на цьому етапі є комунікативна діяльність. Через спілкування відбувається обмін інформацією, вироблення групових цінностей, формування громадської думки. Підготовка майбутнього волонтера включає систему знань із самопізнання, знайомство з традиціями і звичаями, він бере участь у всіх заходах організації, які дозволяють йому зрозуміти мотивацію вибору, можливості об'єднання та його призначення. Перший етап більшою мірою емоційно забарвлений, оскільки домінуючим мотивом поведінки і діяльності є прагнення до успіху у спілкуванні незалежно від того, яку діяльність майбутні волонтери виконують. Специфіка цього етапу обумовлює використання групових і колективних форм роботи у діяльності громадського молодіжного руху, а введення у волонтерську діяльність здійснюється з опорою на їх суб'єктний досвід. Оскільки на цьому етапі майбутніми волонтерами усвідомлюється необхідність самовдосконалення, то виникає потреба у створенні умов для їх подальшого особистісного зростання. Ця можливість з'являється у волонтерів на другому етапі.

Другий етап – Самовдосконалення – спрямований на становлення активної позиції волонтера, що пов'язано перш за все з формуванням пізнавальної спрямованості особистості і якостей, відповідних новій соціальній ролі. Провідною орієнтацією стає успіх у навчанні, який робить визначальним видом діяльності волонтерів пізнавальну діяльність. За допомогою участі у зборах-семінарах вони оволодівають необхідними теоретичними знаннями і практичними вміннями, раціональними прийомами інтелектуальної діяльності, набувають навички, пов'язані з пошуком, обробкою та застосуванням психолого-педагогічної інформації.

Другий етап носить теоретико-практичний характер і створює базу для подальшого особистісного зростання волонтера. Однак, незважаючи на достатній рівень практичної і теоретичної готовності до роботи з дітьми, підлітками та молоддю, волонтери не підготовлені до самостійного виконання соціально-психологічних функцій. Разом з тим, на другому етапі створюються умови, що сприяють становленню волонтера як суб'єкта власного розвитку та морального вдосконалення. У результаті вони засвоюють основні прийоми інтелектуальної праці, здійснюють цілеспрямоване самовиховання і самоосвіту, відчувають задоволеність розширеними можливостями, перспективами росту і самоствердження. На цьому етапі формується кейс волонтера, складається його рейтингова карта.

Третій етап – Самовизначення – характеризується свідомим подоланням труднощів підготовки до волонтерської діяльності, самопроявом особистісних якостей у нових умовах, оволодінням новими видами діяльності, відповідними знаннями та вміннями, вибором соціально-моральних норм та орієнтирів. У процесі цього подолання йде інтенсивний розвиток інтелектуальних, духовних, творчих сил волонтера, що сприяє їх самовизначенню. Оскільки у системі ціннісних орієнтацій домінує орієнтація на успіх у соціально-психологічній діяльності, волонтери усвідомлюють необхідність оволодіння значно ширшим колом загальнокультурних і спеціальних знань. Визначальним видом діяльності стає ціннісно-орієнтаційна діяльність, що безпосередньо пов'язана з пізнавальною діяльністю і спілкуванням. На даному етапі йде підготовка лідерів тимчасових колективів, які можуть керувати гуртковою та студійною роботою, загonom у заміському оздоровчому таборі, на зборах і т.д.

На третьому етапі поглиблюються знання, стабілізуються і закріплюються вміння і навички, що відображають готовність волонтера до роботи з дітьми, підлітками та молоддю, складається система цінностей. На основі колективної творчої діяльності та рефлексії власного досвіду формуються особистісні якості, що визначають індивідуальність волонтера. Як показало наше дослідження, індивідуальність насамперед виражається в активній творчій перетворювальній діяльності, у процесах особистісного вибору й особистісного внеску, повної віддачі себе.

Четвертий етап – Самореалізації – спрямований на створення умов для самореалізації особистості волонтера, розвитку його творчих можливостей, формування умінь рефлексивного управління діяльністю та її проектування. У зв'язку з цим визначаль-

ним видом діяльності є перетворювальна діяльність, оскільки волонтер прагне досягнути вершини майстерності, морально-го вдосконалення, творчої самореалізації. Провідним мотивом виступає орієнтація на успіх у творчій діяльності. Волонтер на цьому етапі досягає рівня координатора програм, який дозволяє йому очолювати певну службу у рамках громадського молодіжного об'єднання, виступати посередником у встановленні партнерських відносин з дитячими та юнацькими організаціями, очолювати їх.

На четвертому етапі фактично досягається оптимальний рівень готовності волонтера до роботи з дітьми, підлітками та молоддю. Однак програма особистісного зростання не завершена, оскільки у волонтера є можливість вийти на більш високий рівень – професійний, коли він стає старшим координатором, методистом і розробником авторських програм. Цей рівень забезпечує п'ятий етап.

П'ятий етап – Творчого зростання – спрямований на розвиток індивідуальної творчої позиції особистості волонтера, власної професійної позиції, неповторної технології діяльності. Визначальним видом діяльності виступає перетворювальна діяльність, а провідним мотивом – орієнтація на успіх у досягненні вершин професійної творчості. Волонтери, які досягли рівня старшого координатора, є професіоналами у роботі з дітьми, підлітками та молоддю. Вони розробляють авторські програми, керують спеціалізаціями й організують заняття у школах, регулюють партнерські відносини з іншими громадськими дитячими та молодіжними об'єднаннями, беруть участь у підготовці та проведенні міжнародних зустрічей, семінарів, конференцій, зборів і т.д., що дозволяє фіксувати високий рівень соціальної активності молоді [4].

Функції волонтерської діяльності

Аксіологічна функція полягає у формуванні у волонтерів системи духовно-моральних цінностей, що визначають гуманістичну спрямованість особистості, в основі котрої – ставлення до людини як вищої цінності, визнання права на свободу, щастя, розвиток і творчий прояв сутнісних сил.

Адаптаційна функція забезпечує активне включення молоді у волонтерську діяльність за рахунок встановлення довірчих відносин з іншими членами руху, оволодіння способами конструктивного спілкування, участі в заходах.

Функція передачі культурної спадщини передбачає, що зміст діяльності волонтерів будується на основі загальнолюд-

ської культури та базової культури особистості, що включає знання, уміння і навички, досвід творчої діяльності.

Компенсаторна функція забезпечує створення у процесі спільної соціально-цінної діяльності умов для саморегуляції особистості волонтера, використання його суб'єктного досвіду.

Креативна функція передбачає побудову процесу діяльності волонтерів на основі творчості, коли особистість пізнає, творчо перетворює, розвиває й удосконалює себе, створює творчий продукт, що має цінність для інших.

Регулятивна функція забезпечує реалізацію програм на всіх рівнях особистісного росту, дозволяє вносити корективи у процес розвитку соціальної активності молоді, визначає лінію поведінки волонтерів у процесі їх діяльності і спілкування [6].

Висновки. Проведені дослідження не дають вичерпного аналізу аспектів проблеми самореалізації студентської молоді у волонтерських програмах. Передбачається продовження науково-дослідної роботи та аналізу психологічних компонентів і сфер самореалізації студентської молоді, а також теоретичну розробку і практичну апробацію відповідних програм і моделей розвитку компонентів волонтерської діяльності студентів-психологів.

Список використаних джерел

1. Бандурка А. М. Психология управления [Текст] / А. М. Бандурка, С. П. Бочарова, Е. В. Землянская. – Харьков: Фортуна-пресс, 1998. – 464 с.
2. Вайнола Р. Х. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку [Текст] / Р. Х. Вайнола, А. Й. Капська, Н. М. Комарова. – К.: Академпрес, 1999. – 285 с.
3. Василенко К. А. Волонтер – це стан душі [Текст] / К. А. Василенко // Волонтер. – 2001. – №10. – С. 24–32.
4. Волонтерство. Порадник для організатора волонтерського руху [Текст] / Укл. Т. Л. Лях, авт. кол.: О. В. Безпалько, Н. В. Заверіко, І. Д. Зверева, Н. В. Зімовець та ін. – К.: ВГЦ «Волонтер», 2001. – 176 с.
5. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року за № 5073 – VI: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
6. Карпиловська С. Я. Дослідження стану волонтерського руху жінок, що перенесли РМЗ [Текст] / С. Я. Карпиловська, Н. В. Супрун // Проблеми загальної та педагогічної психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С.

- Костюка АПН України. / За ред. С. Д. Максименка. – К. : [б.н.в.], 2001. – Т. III, ч. 8. – С. 107–114.
7. Назарук В. Волонтерський рух в Україні: від історії до реалій / В. Назарук // Перехрестя. – 2000. – № 7. – С. 12–16.
  8. Організація волонтерського руху у вищих навчальних закладах: Діагностичний інструментарій. Методичні розробки / Укл. Т.О. Рудякевич. – Житомир : ЖДУ, 2004. – 48 с.
  9. Підготовка волонтерів до роботи у службі «Телефон Довіри» [Текст]. – К. : ДЦССМ, 2003. – 35 с.
  10. Романенкова Л. А. О системе волонтерской помощи в Канаде / Л. А. Романенкова // Практична психологія і соціальна робота. – 1999. – №6. – С. 45–57.
  11. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. [Текст] / І. Д. Зверева, О.В. Безпалько, С. Я. Марченко та ін.; Заг. ред. І. Д. Зверевої, Г.М. Лактіонової. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Bandurka A. M. Psihologiya upravleniya [Tekst] / Bandurka A. M., Bocharova S.P., Zemlyanskaya E.V. – Har'kov : Fortuna-press, 1998. – 464 s.
2. Vajnola R. H. Volonters'kyj ruh v Ukraini: tendencii' rozvytku [Tekst] / Vajnola R. H., Kaps'ka A. J., Komarova N. M. – K. : Akadempres, 1999. – 285 s.
3. Vasylenko K. A. Volonter – ce stan dushi [Tekst] / K.A. Vasylenko // Volonter. – 2001. – №10. – S. 24–32.
4. Volonterstvo. Poradnyk dlja organizatora volonters'kogo ruhu [Tekst] / Ukl. T. L. Ljah, avt. kol.: O. V. Bezpal'ko, N. V. Zaveriko, I.D. Zvjerjeva, N.V. Zimovec' ta in. – K. : VGC «Volonter», 2001. – 176 s.
5. Zakon Ukrainy «Pro volonters'ku dijalnist'» vid 19 kvitnja 2011 roku za № 5073 – VI [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
6. Karpylivs'ka S. Ja. Doslidzhennja stanu volonters'kogo ruhu zhinok, shho perenesly RMZ [Tekst] / S. Ja. Karpylivs'ka, N. V. Suprun // Problemy zagal'noi' ta pedagogichnoi' psihologii'. Zbirnyk naukovyh prac' Instytutu psihologii' im. G. S. Kostjuka APN Ukrainy / Za red. S. D. Maksymenka. – K. : [b.n.v.], 2001. – Т. III, ч. 8. – С. 107–114.
7. Nazaruk V. Volonters'kyj ruh v Ukraini: vid istorii' do realij [Tekst] / V. Nazaruk // Perehrestja. – 2000. – № 7. – С. 12–16.

8. Organizacija volenters'kogo ruhu u vyshhyh navchal'nyh zakladah: Diagnostychnyj instrumentarij. Metodychni rozrobky / Ukl. T.O. Rudjakevych. – Zhytomyr : ZhDU, 2004. – 48 s.
9. Pidgotovka volonteriv do roboty u sluzhbi «Telefon Doviry». – K. : DCSSM, 2003. – 35 s.
10. Romanenkova L. A. O sisteme volontyorskoy pomoshchi v Kanade / L. A. Romanenkova // Praktichna psihologiya i social'na robota. – 1999. – №6. – S. 4–557.
11. Social'na robota v Ukrai'ni: Navch. posib / I. D. Zvjerjeva, O.V. Bezpalko, S. Ja. Marchenko ta in.; Zag. red. I. D. Zvjerjevoi', G.M. Laktionovoi'. – K. : Centr navchal'noi' literatury, 2004. – 256 s.

P.A. Kazarian. Students' participation in volunteer psychologist movement as a form of their personal growth. The volunteer movement of psychology students is considered in the article as a form of personal growth. The project "Prevention of negative phenomena among young people" is presented in the study. The most effective way to overcome the stigma with respect to current social problems is identified to be: creativity, personal example, "Peer-to-peer" volunteering. It is noted that the volunteer movement is a voluntary form of association for mobilization on social initiative to achieve the objectives of public interest, the joint solution of common problems, promoting personal growth of the participants and the development of social activity of youth. The volunteering is determined to be characterized by voluntary inclusion of volunteers in various kinds of socially valuable activities, choosing the right means to achieve the goal of the joint problem solving. The volunteering is presented to be characterized by the recognition of the equality of personal and social needs, awareness of social protection of volunteers in readiness to defend the interests of others; a combination of government with the consistent development of democratic principles in governance. Such principles of volunteering as informality, irregularity of contents, purposeful use of training and education as a means of achieving socially significant goals and volunteers' personal growth are described. Five interrelated stages of personal growth of volunteers are analyzed: choice and self-cognition, self-improvement, self-determination, self-realization, creative growth.

Key words: addiction, personal example, volunteering, volunteerism, self-prophylaxis, social activity, social initiative, creativity.

Received February 11, 2016

Revised March 25, 2016

Accepted April 18, 2016